

CYNGOR SIR YNYS MÔN

ADRODDIAD I:	Cyngor Sir
DYDDIAD:	24 Mai, 2022
TEITL YR ADRODDIAD:	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd- Adroddiad Blynyddol 2021/22
ADRODDIAD GAN:	Cyng Robert Llewelyn Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Adrodd ar waith y Pwyllgor yn ystod 2021/22
SWYDDOG CYSWLLT: E-bost: Rhif Ffôn	Rhys H Hughes, Dirprwy Brif Weithredwr RhysHughes2@ynysmon.gov.uk 01248 752916

1. Rhagarweiniad

Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gosod dyletswydd ar y Cyngor i sefydlu Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a gefnogir gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd. Prif bwrpas y Pwyllgor yw adolygu digonolrwydd y ddarpariaeth yn yr Awdurdod o ran staff, swyddfeydd ac adnoddau eraill er mwyn cyflawni dyletswyddau a swyddogaethau Gwasanaethau Democrataidd. O dan y Mesur, rhaid i'r Pwyllgor gyfarfod o leiaf unwaith y flwyddyn i adrodd ar faterion o'r fath i'r Cyngor Llawn.

Dyma'r degfed adroddiad blynyddol y mae'r Pwyllgor wedi ei ddarparu ers ei sefydlu yn 2012.

2. Cyd-destun unigryw Pandemig Covid-19

2.1 Mae'n wir dweud fod y Pandemig wedi cael effaith bellgyrhaeddol ar fywydau pawb, ein cymunedau a hefyd y modd y mae'r Cyngor yn darparu gwasanaethau. Bu'r cyfnod hwn **(rheoli'r ymateb brys i'r Pandemig, y Cyfnod Adfer a'r adfer dilynol)** yn gyfnod heriol eithriadol i'r Cyngor a phob sefydliad cyhoeddus arall ar draws Cymru wrth i ni barhau i wynebu heriau argyfwng Covid-19. Mae hyn wedi golygu bod y Cyngor wedi gorfod newid ei ffordd o weithio o ganlyniad i'r argyfwng iechyd byd-eang.

2.2 Yn unol â gofynion statudol¹, rydym yn parhau i gynnal ein cyfarfodydd o bell ac ers Mai, 2021, rydym yn ffrydio'n fyw ein cyfarfodydd pwyllgorau cyhoeddus drwy YouTube. Mae trefniadau ar waith i foderneiddio ac uwchraddio ein systemau gwe-ddarlledu a meicroffon presennol yn Siambr y Cyngor a'r ystafell bwyllgor a rhoi datrysiad hybrid ar waith i hwyluso cyfarfodydd aml-leoliad. Rhagwelir bydd y datrysiad hybrid hwn yn weithredol erbyn Mehefin, 2022. Bydd y trefniadau hyn yn sicrhau bod y Cyngor yn cydymffurfio'n llawn â gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

3. Datblygiad Proffesiynol Aelodau

Mae cefnogi Aelodau Etholedig yn hollbwysig er mwyn iddynt gyflawni eu dyletswyddau o ran cefnogi a chynrychioli eu cymunedau yn llawn, gwneud penderfyniadau a chadw golwg

¹ Deddf Coronafeirws 2020 a Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Coronafeirws) (Cyfarfodydd) (Cymru) 2020. Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

ar berfformiad y Cyngor er budd gorau eu hetholwyr, i gynrychioli'r Cyngor yn effeithiol, i sicrhau llywodraethu mewnol a safonau moesol, fel y nodir yn y Disgrifiad Rôl ar gyfer Aelodau Etholedig.

Er mwyn datblygu ac ehangu ar sgiliau a gwybodaeth Aelodau, mae Cynllun Hyfforddi a Datblygu Aelodau yn bodoli sy'n amlinellu'r holl gyfleoedd hyfforddiant a datblygu sydd ar gael iddynt am y flwyddyn. Mae'r ddogfen yn cael ei haddasu yn rheolaidd er mwyn bodloni anghenion yr holl Aelodau ac yn ymateb i ofynion sy'n cael eu hamlygu yn Adolygiadau Datblygiad Personol y Cynghorwyr. Cyflwynir y Cynllun Datblygu yn rheolaidd i'r Pwyllgor Safonau a'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd er mwyn i swyddogion penodol allu adnabod mewnbynnau datblygu addas neu benodol. Mae elfennau sylweddol rhaglen hyfforddiant a datblygu corfforaethol yr Aelodau wedi'u rhoi o'r neilltu dros y flwyddyn ddiwethaf yn sgil y Pandemig gyda'r mewnbynnau hyfforddiant yn canolbwyntio ar uwch sgilio Aelodau o ran y dechnoleg a sicrhau bod modd i bob un gymryd rhan yn effeithiol mewn cyfarfodydd rhithiol.

I'r un perwyl, cynhelir sesiynau briffio misol i Aelodau Etholedig ar bynciau penodol, er mwyn sicrhau bod ganddynt wybodaeth ar faterion strategol a thrawsnewid o fewn y Cyngor sy'n hanfodol iddynt er mwyn cyflawni eu dyletswyddau a'u rôl.

4. Rhaglen Waith y Pwyllgor

Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi'r materion a drafodwyd gan y Pwyllgor yn ystod 2021/22 a cheir ynddo hefyd sylwadau ar y statws cyfredol.

Yn gyffredinol, canolbwyntiodd y Pwyllgor ar y meysydd canlynol:

- Datganiad Amrywiaeth drafft ar gyfer y Cyngor
- Adolygiad o Etholaethau Seneddol
- Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol – Adroddiad Blynyddol Drafft ar gyfer 2022/23.

Cynhaliwyd cyfanswm o 4 cyfarfod o'r Pwyllgor dros y flwyddyn ddinesig ddiwethaf. 'Roedd y cyfarfod cyntaf² yn ymwneud ag ethol Is-gadeirydd ar gyfer y flwyddyn 2021/22. Yn y tabl isod, ceir crynodeb o'r materion a drafodwyd yn y tri cyfarfod arall:

Dyddiad y Pwyllgor	Pwnc	Statws Cyfredol
29 Gorffennaf 2021	Datganiad Amrywiaeth drafft ar gyfer y Cyngor	Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd ynghyd â Datganiad Amrywiaeth drafft. Nodwyd y pwyntiau canlynol yn ystod y drafodaeth: <ul style="list-style-type: none">• Gwelwyd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) yn rhoi sylw i amrywiaeth mewn llywodraeth leol ac wedi cytuno i annog pob Cyngor i fabwysiadu Datganiad Amrywiaeth fel rhan o'r ymrwymiad gan awdurdodau lleol i hyrwyddo amrywiaeth, cyn Etholiadau 2022.

² Cyfarfod o'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a gynhaliwyd ar 18 Mai, 2021

		<ul style="list-style-type: none"> Nodwyd y sefydlwyd gweithgor er mwyn casglu tystiolaeth am dangynrychiolaeth o fewn democratiaeth. Cyflwynodd y grŵp ei ganfyddiadau i CLILC yn ei gyfarfod ym mis Mawrth 2021. Roedd yr adroddiad yn cydnabod fod pobl o wahanol gefndiroedd yn cael eu hannog i sefyll ac ymgyrch cenedlaethol wedi'i gynllunio er mwyn hyrwyddo hyn. Roedd y Cyngor yn cefnogi'r Datganiad Amrywiaeth a oedd yn gyson â nodau strategol yr Awdurdod i adlewyrchu'r gymuned leol. Nodwyd bod y Cyngor yn gobeithio cynyddu nifer y merched, pobl ifanc, pobl anabl a phobl o grwpiau lleiafrifoedd ethnig sy'n sefyll yn yr etholiad. Yn dilyn cyfarfod Cyngor y CLILC ym mis Mawrth eleni, gofynnwyd i Gyngorau lleol fabwysiadu Datganiad Amrywiaeth a pharatoi cynllun gweithredu. <p>Bu i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaidd benderfynu:</p> <ol style="list-style-type: none"> Argymhell bod y Cyngor Llawn yn mabwysiadu'r Datganiad Amrywiaeth drafft yn ei gyfarfod mis Medi, 2021 Dirprwyo hawl i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaidd gytuno cynllun gweithredu i gefnogi'r datganiad.
19 Hydref, 2021	Adolygiad o Etholaethau Seneddol	<p>Rhodddwyd ystyriaeth i adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democratidd. Nodwyd y pwyntiau canlynol yn arbennig:</p> <ul style="list-style-type: none"> Yn gynharach yn 2021, cyhoeddodd Comisiwn Ffiniau i Gymru ddechrau'r broses adolygiad 2023 o etholaethau seneddol yn unol â darpariaethau Deddf Etholaethau Seneddol 1986 a hefyd cynigion cychwynnol ar gyfer ymgynghoriad. Nodwyd bod 40 etholaeth seneddol yng Nghymru gyda'r cynigion yn awgrymu gostyngiad i 32 etholaeth Nid oedd argymhelliad i newid etholaeth Ynys Môn <p>Bu i'r Pwyllgor benderfynu croesawu nad oedd unrhyw newidiadau i etholaeth seneddol Ynys Môn yn yr ymgynghoriad ac argymhell hynny i'r Cyngor Llawn.</p>
25 Tachwedd, 2021	Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol –	<p>Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democratiaidd a nodwyd y pwyntiau canlynol yn bendol:</p>

Adroddiad Blynyddol Drafft ar gyfer 2022/23

- Adroddiad Blynyddol Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol sy'n gosod y lwfansau sy'n daladwy i Aelodau Etholedig ac Aelodau Cyfetholedig ac hawliau pleidleisio.
- 'Roedd Adroddiad Blynyddol Drafft y Panel ar gyfer 2022/23 wedi'i gyhoeddi ar gyfer ymgynghoriad hyd at 26 Tachwedd 2021 a chyhoeddwyd yr adroddiad terfynol ym mis Chwefror 2022.
- Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn ei gwneud yn ofynnol i Adroddiad Blynyddol y Panel ddod i rym o 1 Ebrill. Fodd bynnag, pan fydd cynghorau newydd yn cael eu hethol bydd rhai o benderfyniadau'r Panel yn effeithiol ar gyfer tymor newydd y Cyngor. Felly, nodwyd bod dau ddyddiad gweithredu gwahanol i Adroddiad Blynyddol 2022/23, sef:
 - i. Bydd yr holl benderfyniadau yn Adroddiad Blynyddol 2021/22 yn parhau i fod yn weithredol am y cyfnod rhwng 1 Ebrill ac 8 Mai 2022
 - ii. Bydd y penderfyniadau yn Adroddiad Blynyddol 2022/23 yn weithredol o 9 Mai 2022.
- **Cyflog sylfaenol** – cynigwyd cynnydd yn y cyflog sylfaenol yn 2022/23 ar gyfer Aelodau Etholedig priif gynghorau gan fynd o £14,368 i £16,800.
- **Uwch gyflogau** – nodwyd y byddai cyfyngiad ar nifer yr uwch gyflogau yn daladwy ("y cap") hy cyfanswm o 16 i Ynys Môn. 'Roedd y cyfanswm yn cynnwys cyflogau dinesig. Byddai angen i'r Panel ddiweddarau'r adroddiad i gydfynd â'r Gorchymyn Statudol a ddaeth i rym ym mis Hydref 2021 sy'n cynyddu nifer yr Aelodau Etholedig ar y Cyngor o 30 → 35.
- **Cynorthwyr i'r Pwyllgor Gwaith** – nodwyd bod Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn galluogi cynghorau i benodi Aelodau Etholedig i gynorthwyo'r Pwyllgor Gwaith i gyflawni ei swyddogaethau. Gwneir penodiadau o'r fath gan Arweinydd y Cyngor. Mae eithriadau a chyfyngiadau i'r rôl.

Gwelwyd y Panel Annibynnol yn ystyried materion cydnabyddiaeth tâl ar gyfer Aelodau sydd wedi'u penodi fel cynorthwyr y Pwyllgor Gwaith ond dod i'r casgliad nad

		<p>oedd yn bosibl penderfynu ar daliadau ychwanegol, os o gwbl, nes y bydd rhagor o wybodaeth ar gael ynglŷn â dyletswyddau'r swyddi. Felly, cynigwyd y byddai hyn yn cael ei ystyried ymhellach pan fydd y Cyngor yn penderfynu penodi a phan fydd manylion y cyfrifoldebau penodol ar gael. I weithredu hyn heb fod angen adroddiad ffurfiol pellach, byddai'r penderfyniad a ganlyn yn berthnasol: <i>"Penderfyniad 13: Bydd y Panel yn penderfynu fesul achos ar yr uwch gyflog priodol, os o gwbl, ar gyfer cynorthwyr y weithrediaeth."</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Goblygiadau Ariannol - byddai lefel y cynnydd yn y lwfansau a gynigwyd gan y Panel yn cynyddu costau i gynghorau. Mewn perthynas ag Ynys Môn, gyda 35 o Aelodau ar ôl yr Etholiadau lleol, rhagwelwyd y byddai hyn oddeutu £180,000 y flwyddyn. (Ar gyfer 2022/23, byddai'r lwfansau newydd yn daladwy o fis Mai 2022). Mae derbyn lwfansau yn fater o ddewis i'r Aelodau unigol, er bod y Panel yn annog hyn. <p>Gwelwyd y Pwyllgor yn penderfynu - argymhell y cynnydd lwfansau i'r Cyngor Llawn a hynny fel arf o bosibl i ddenu unigolion ychwanegol i sefyll yn yr Etholiadau lleol ym Mai, 2022 a thrwy hynny ceisio croes-doriad mwy teg o Aelodau.</p>
--	--	---

Edrych Ymlaen i 2022/23:

Bydd rhaglen waith y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiadd yn canolbwyntio ar y meysydd canlynol ar gyfer 2022/23:

- Y Cynllun ar gyfer Datblygu a Hyfforddi Aelodau gan gynnwys Adolygiadau Datblygiad Personol
- Adroddiadau Blynyddol Aelodau
- Materion cysylltiedig ag Aelodau gan gynnwys- Siartr Cymru ar gyfer datblygiad a chefnogaeth Aelodau
- Ymgynghoriadau perthnasol gan Lywodraeth Cymru/ Panel Annibynnol Cymru ar Gynabyddiaeth Ariannol
- Materion perthnasol Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 a pharatoadau ar gyfer etholiadau 2022.

Argymhelliad:

Gofynnir i'r Cyngor Sir dderbyn yr adroddiad a nodi'r materion a drafodwyd gan y Pwyllgor yn ystod 2021/22.

Cyng Robert Llewelyn Jones

**Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
(03.05.2022)**